

Klassekultur, konflikter og tryghed i skolen

Inspirationshæfte 4

Thyge Tegtmejer, Maja Corydon, Mette Molbæk, Sandra Bruus Ørtoft,
Thomas Thyrring Engsig og Laura Mørk Emtoft

VIVE

Inspiration til skolernes arbejde med at videreudvikle inkluderende læringsmiljøer

I mange skoler og kommuner landet over er man i gang med et arbejde med at udvikle praksisser og organiseringer, som kan skabe bedre deltagelsesmuligheder for flere. Dette hæfte er et ud af fem inspirationshæfter, som VIVE har udarbejdet i samarbejde med UCN, Absalon og VIA. Ambitionen med hæfterne er at bidrage med konkrete bud på pædagogiske og didaktiske veje at gå i arbejdet med at udvikle inkluderende praksis på skolerne. Derudover er det også hæfternes formål at give inspiration og input til det ledelsesmæssige og organisatoriske arbejde med at skabe gode rammer for udvikling af skolemiljøer, der i højere grad imødekommer elevernes forskellige behov og kan skabe deltagelsesmuligheder for flere. Hæfterne tager afsæt i en række af skolebesøg, dialogmøder og interviews med lærere, pædagoger, skoleledere og faglige eksperter og trækker desuden på en litteraturundersøgelse, hvilket beskrives nærmere på sidste side i afsnittet "Om inspirationshæfterne".

Hæfterne har forskelligt fokus:

- Organisering af skole- og specialundervisningsområdet
- Klasseledelse og stilladsering
- Social deltagelse i skolens fællesskaber
- Klassekultur, konflikter og tryghed i skolen
- Motivation, koncentration og faglig deltagelse.

De arbejds måder og tilgange, som udfoldes i hæfterne, skal ikke opfattes som en udtømmende liste, men er tænkt som inspiration og input til videre refleksion og udvikling af arbejdet på skoler og i kommuner. Alle hæfter kan frit printes og distribueres.

Inspirationshæfte 4

Inspirationsmateriale til arbejdet med klassekultur, konflikter og tryghed i skolen.

Dette inspirationshæfte handler om at understøtte tryghed i skolen gennem det pædagogiske arbejde med klassekultur og konflikthåndtering. Konflikter er en naturlig del af menneskelig interaktion, og det er centralt at understøtte eleverne i at kunne håndtere situationer, som giver anledning til uenighed. Nogle situationer kan over tid eskalere til voldsomme og mere fysiske konflikter, som det ligeledes er centralt at overveje, hvordan man som skole kan forebygge og håndtere. I hæftet præsenteres en række spørgsmål til refleksion og bud på veje at gå, hvis man i teamet ønsker at arbejde med disse ting som en integreret del af skolehverdagen.

Indhold

- 4** Et kontekstfokuseret syn på børnene
- 5** Samarbejde om pædagogisk analyse af elevers deltagelse med fokus på skolemiljøet
- 6** Det pædagogiske arbejde med klassekulturen
- 8** Konflikthåndtering, mægling og genoprettende arbejde
- 11** Tilbagevendende konflikter og voldsomme hændelser
- 13** Efterbehandling for personale og ledelse
- 15** Arbejdet med forståelse, mestring og alternative handlestrategier

Oversigt over de fem hæfter

Inspirationshæfte 1

Organisering af skole- og specialundervisningsområdet.

Inspirationshæfte 2

Klasseledelse og stilladsering.

Inspirationshæfte 3

Social deltagelse i skolens fællesskaber.

Inspirationshæfte 4

Klassekultur, konflikter og tryghed i skolen.

Inspirationshæfte 5

Motivation, koncentration og faglig deltagelse.

Et kontekstfokuseret syn på børnene

I dette inspirationsmateriale arbejdes ud fra en kontekstfokuseret forståelse af udfordringer i skolen og ud fra et syn på børnene, hvor eventuelle vanskeligheder forstås i relation til den specifikke kontekst, som de udspiller sig i. Dette indebærer at tage højde for de sociale og organisatoriske faktorer, der påvirker og giver bestemte vilkår for elevernes handlinger og udvikling. Det kan fx dreje sig om de sociale relationer i børnegruppen eller om faktorer som indeklima, støjniveau og indretningen af klasselokalet. Disse faktorer spiller en væsentlig rolle og kan være med til at opretholde uhensigtsmæssige handlemåder. Det betyder ikke, at individuelle forhold hos den enkelte elev ikke skal tages i betragtning og adresseres i arbejdsformerne, men disse forhold skal altid analyseres inden for rammen af de sociale og organisatoriske forhold. Her spiller elevens familie og familiesituation ligeledes en afgørende rolle.

Øje for samspil mellem elev og skolemiljø

Med afsæt i et kontekstfokuseret syn på børnene kan mistrivsel, udfordrende

adfærd og barrierer for deltagelse i skolens faglige og sociale fællesskaber anskues som tegn på forskellige former for misforhold mellem eleven og den måde, som skolemiljøet er indrettet og organiseret på. Dette blik på eleven og miljøet i bred forstand kan anlægges, både når man skal forstå en problemstilling, og når man skal arbejde med konkrete indsatser. Det centrale spørgsmål bliver, om skolemiljøet matcher elevens/elevernes behov og forudsætninger, samt hvilke tiltag og tilpasninger af miljøet der skal til for at opnå et bedre match. Denne proces fordrer, at teamet løbende arbejder med fælles analyser og diskussioner af både problemforståelse og fælles praksis. Langt de fleste af de udfordringer, man som team kan stå med i skolen, handler således både om en eller flere bestemte elever og om den kontekst, som eleverne indgår i. Også for forvaltningen, ledelsen og det politiske niveau er synet på børnene en grundsten i arbejdet med udviklingen af området, så der kan skabes bedre deltagelsesmuligheder for flere børn og unge i almenskolen.

Et kontekstfokuseret syn på børnene har blik for forholdet mellem elevens behov og den måde, som skolemiljøet er indrettet på.

Samarbejde om pædagogisk analyse af elevers deltagelse med fokus på skolemiljøet

I dette inspirationsmateriale beskrives en række tilgange til det pædagogiske og didaktiske arbejde med at skabe deltagelsesmuligheder for alle elever. Arbejdet må dog altid bero på en konkret pædagogisk analyse. Formålet med pædagogisk analyse er, at man i fællesskab når en bedre forståelse af skolemiljøets betydning for elevernes deltagelsesmuligheder og på den baggrund indkredser de ændringer og indsatser, som vil kunne bidrage til at skabe bedre deltagelsesmuligheder.

Det bliver centralt, at teamet gennemfører pædagogisk analyse både før forandringer af og indsatser i praksis, og at man i fællesskab følger op og evaluerer.

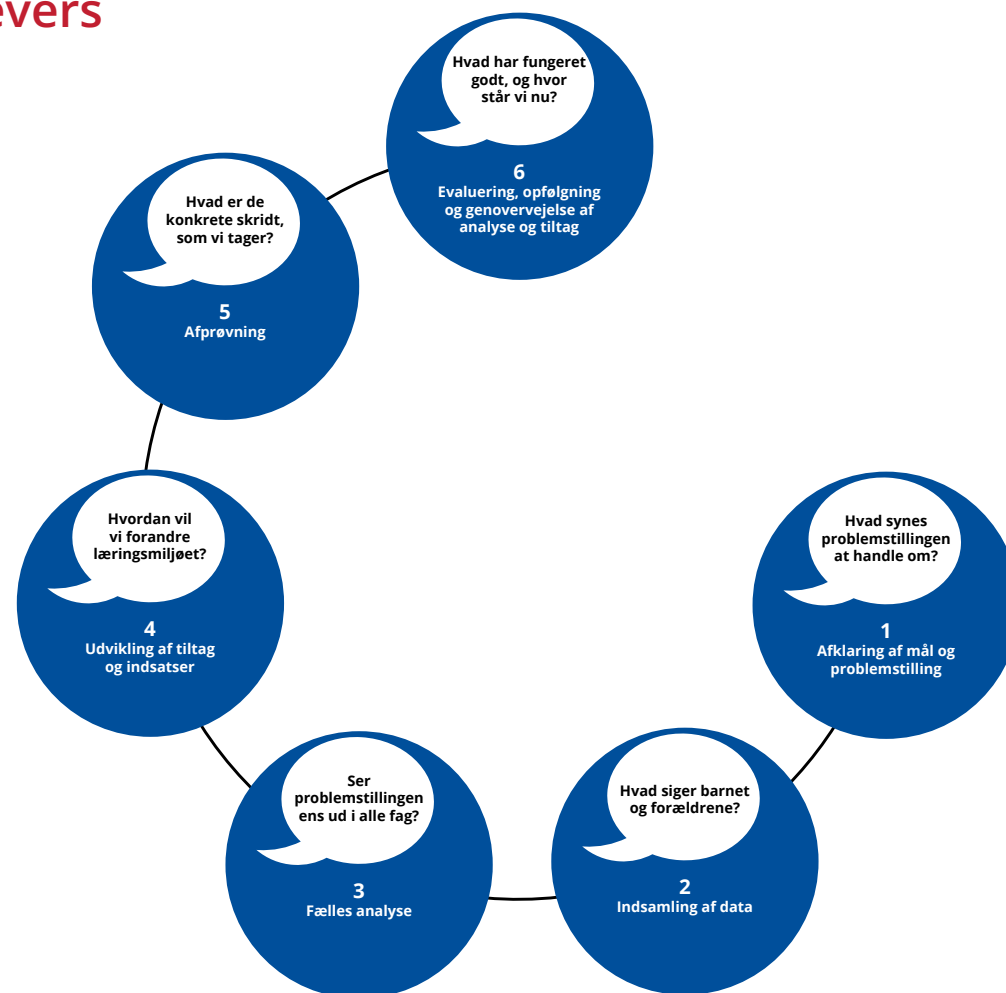
Ledelse og ressourcepersoners understøttelse er afgørende

Mange forandringsprocesser kræver vedholdende og fælles arbejde over lang tid. Her får læreres og pædagogs arbejdsmiljø og ledelsesunderstøttelse helt central betydning for deres mulighed for i det daglige arbejde at samles om at lave pædagogisk analyse. Ledelsen og forvaltningen såvel som støtte fra ressourceteam, vejledere og/eller PPR spiller en central rolle i

forhold til at understøtte og bidrage til rum, hvor der er både tid og plads til at drøfte, hvordan problemstillingerne kan forstås, og til at undersøge tiltag og tilpasninger af miljøet, som kan reducere nogle af de barrierer, der er for en elevs deltagelse. Ligeledes spiller disse aktører en central rolle i forhold til at definere fokus og at sætte en tidsramme for tilpasningerne af miljøet og for arbejdsprocesserne.

Vigtigt med kontekstuel og relationel blik

Det er af afgørende betydning, at man som skole og team taler med og inddrager eleven selv såvel som forældre og øvrige betydningsfulde relationer, når en problemstilling skal undersøges, og der skal træffes beslutning om indsatser. Her kan et kontekstuel og relationel blik med fokus på forholdet mellem elever og konteksten og de støttebehov, der viser sig i dette møde, i langt de fleste tilfælde være mere produktiv end et fokus på mulige diagnoser. Diagnosefokus kan let lede til for høj grad af individfokus og en individuel forståelse af problemstillingerne, hvor fællesskabet og rammernes betydning for får lidt opmærksomhed.

I nogle tilfælde kan det være gavnligt at have en vejleder eller afdelingsleder med til at facilitere de analyseprocesser, som danner grundlag for, at de indsatser, der iværksættes, er baseret på grundige overvejelser og beslutninger. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

har udarbejdet en ramme for skolernes arbejde med pædagogisk analyse (som kan tilgås på emu.dk), ligesom en del kommuner har udarbejdet deres egen version. På tværs af de forskellige versioner indgår ofte de elementer, som fremgår af figuren her.

Det pædagogiske arbejde med klassekulturen

Refleksionsspørgsmål til teamet

Hvordan kan vi i teamet understøtte en klassekultur, hvor eleverne drager omsorg for hinanden, respekterer hinandens grænser, og hvor alle elever oplever tryghed og ligeværd?

Hvordan kan vi samarbejde med forældrene ud fra en fælles forståelse, herunder hvordan vi i fællesskab arbejder med eventuelle konflikter og uhensigtsmæssig adfærd blandt eleverne?

Alle elever i skolen har ret til et godt og trygt skolemiljø, herunder at der på skolen er et sikkert og sundt psykisk undervisningsmiljø, som kan understøtte elevernes mulighed for udvikling og læring (undervisningsmiljøloven § 1). Dette indebærer, at skolen fremmer og understøtter en god kultur mellem eleverne, og at man på skolen har nogle klare værdier og retningslinjer i forhold til, hvordan man vil fremme et godt og trygt miljø. Det kræver også, at man løbende undersøger, hvordan det står til med undervisningsmiljøet på skolen. Undervisningsmiljøvurderingen skal revideres, når der sker ændringer, der har betydning for undervisningsmiljøet, dog mindst hvert tredje år. Man har pligt til at sætte ind med tiltag, hvis undervisningsmiljøet og kulturen bevæger sig i en uhensigtsmæssig retning. Endelig kan det være en god idé at have en plan med nogle klare retningslinjer, hvis det går galt, og der opstår voldsomme hændelser med fysiske konflikter.

Et udgangspunkt for at forebygge konflikter og voldsomme hændelser er, at skolen løbende arbejder for at understøtte og styrke elevers tryghed og trivsel i skolen. Her består opgaven i at skabe muligheder for, at alle elever kan deltage og trives på en positiv måde i skolens faglige og sociale fællesskaber. For elever, som er i udsatte positioner og i risiko for at havne i konflikter, kan det gøre en forskel, at de oplever, at de voksne omkring dem er opmærksomme på elevernes måder at være sammen på, og at man løbende i fællesskab drøfter, hvilke normer der gælder. Målet er at skabe en klasse- og skolekultur og et trygt rum i både undervisningen, frikvartererne, overgangen til fritidstilbud og i hele skolens virksomhed med fokus på fællesskab, respekt og omsorg. Tryghed kan øges gennem klare regler for, hvordan man omgås og respekterer hinanden. Eleverne bør inddrages i processerne, fx gennem åbne dialoger på klassen om, hvordan man kommunikerer og respekterer hinanden, og hvor man systematisk og løbende arbejder med værdisættet.

En uomgængelig faktor i arbejdet med at opbygge en god og tryk skolekultur, herunder at forebygge utryghed og højt konfliktniveau, er samarbejdet med forældrene. Forældrepræsentanter indgår i skolebestyrelsen, som spiller en central rolle i at udarbejde et sæt ordensregler og et værdiregelsæt for skolen (folkeskoleloven § 44, stk. 4).

Inspiration til handleveje

■ **Klassedialoger**

I klassefællesskabet kan man løbende have dialoger om, hvordan man er sammen, og hvordan man taler med hinanden. De fælles drøftelser giver et rum for etablering og understøttelse af en respektfuld tone og et tillidsfuldt samtaleklima.

For at understøtte, at eleverne i fællesskab reflekterer over og engagerer sig, kan man løbende arbejde med fællesskabsopbyggende cirkelsamtaler (Lund & Winslade, 2024). Hvis man får opbygget en velfungerende praksis med disse, kan de understøtte fællesskab og tryghed og give gode erfaringer med at lytte, tale på skift og vise respekt for det, som de andre fortæller. Gennem den fælles refleksion kan samtalerne være vigtige for at stoppe uhensigtsmæssige mønstre i interaktionen mellem eleverne, som ellers kunne få lov til at gå upåagtet hen. Endelig kan cirkelsamtalerne være med til, at alle elever får en stemme og bliver hørt, og at eleverne får øje på andre sider hos hinanden. Samtalerne kan dermed også bidrage til at åbne

nye relationer og positioner blandt eleverne. Samtalerne bør organiseres, så alle kan se hinanden, og kan understøttes af en letgenkendelig struktur såsom en kort "tjek-ind-runde" samt en "talepind", som markerer, hvem der har ordet. Som lærer eller pædagog agerer man leder af cirklen og etablerer samt justerer reglerne og formålet. Man må gerne have besluttet på forhånd, hvad der skal tales om. Tema og emner tilpasses alder, behov og anledning, og det er vigtigt, at alle får mulighed for at vænne sig til formen. Læreren eller pædagogen præsenterer temaet og inviterer efter tur eleverne til at give udtryk for deres synspunkter og overvejelser. Uden kommentarer og afbrydelser. Når man bliver mere komfortabel med formen, kan eleverne inviteres til at forholde sig til hinandens synspunkter og stille spørgsmål til uddybelse. For over tid at opbygge en god stemning og tryk ved formen bør temaerne også løbende være hyggelige og uproblematisk. Fx "Noget jeg glæder mig til" eller "Mit yndlingsspil er...". Temaer kan også være fælles refleksion over dagen såsom "Det bedste ved dagen i dag var...".

■ **Forældreinddragelse**

Skolens arbejde med at fremme en god og konstruktiv løsning af konflikter kan løbende tematiseres og drøftes på forældremøder, så forældregruppen har indsigt i dette arbejde. Det er hensigtsmæssigt at inddrage alle forældre, inden der eventuelt opstår konflikter, hvilket bl.a. kan ske gennem tidlige drøftelser på forældremøder i indskolingen om skolens værdiregelsæt samt mulige udfordringer og handleveje. Her kan man som skole gennem drøftelser med forældrene etablere en fælles forståelse og et fundament for samarbejdet. Dette er under alle omstændigheder godt og er desuden værdifuldt at have drøftet med hinanden, før eventuelle problemstillinger opstår, så man kan tilstræbe at have et fælles grundlag at arbejde ud fra. Det kulturfremmende og forebyggende arbejde med klassekulturen er en kontinuerlig proces, som involverer både skolebestyrelse, skoleledelse, personale, elever og forældre. Skolens ressource team samt evt. kommunale konsulenter inddrages efter behov.

Vil du vide mere?

- Belinda Hopkins beskriver organisationen af cirkelsamtaler og kommer med inspiration til en lang række temaer og diskussioner, man kan lade sig inspirere af. [Belinda Hopkins om bl.a. cirkelsamtaler](#)
- Børns Vilkår har udarbejdet inspirationsmaterialer til arbejdet med antimobbestrategi. [Børns vilkår - Antimobbestrategi](#) samt en række undervisningsmaterialer samt materialer til forældremøder og forældredrøftelser i forhold til arbejdet med bl.a. børns rettigheder og digitale fællesskaber. [Tal om digitale fællesskaber - Børns Vilkår](#)
- Red Barnet har udarbejdet inspirationsmaterialer til arbejdet med en antimobbestrategi. [Red barnet - antimobbestrategi](#)
- Lund og Winslade beskriver i deres bog om restorativ praksis en række konkrete pædagogiske tiltag i forhold til det forebyggende arbejde med at fremme et godt og trygt klassefællesskab, herunder de fællesskabsopbyggende cirkelsamtaler. Lund, G. E. og Winslade, J. (2024). *Restorativ praksis: Stærkere fællesskaber i skolen*. Dafolo.

Konflikthåndtering, mægling og genoprettende arbejde

Refleksionsspørgsmål til teamet

Hvordan kan vi i teamet løse konflikter på en produktiv måde, hvor eleverne over tid tilegner sig redskaber til at gå ind i fremtidige situationer på en god måde?

Hvordan får vi kommunikeret til og inddraget forældrene? Har vi en fælles grund at stå på, i forhold til at det på forhånd er etableret og diskuteret, hvordan vi på skolen i samarbejde med forældrene arbejder med eventuelle konflikter og uønsket adfærd blandt eleverne?

Hvad gør vi som team, hvis der har været større konflikter blandt eleverne – hvordan kan vi i teamet understøtte, at klassen igen bliver et samlet fællesskab? Herunder hvis nogle elever fx er bange for eller trækker sig fra en bestemt elev eller gruppe af elever?

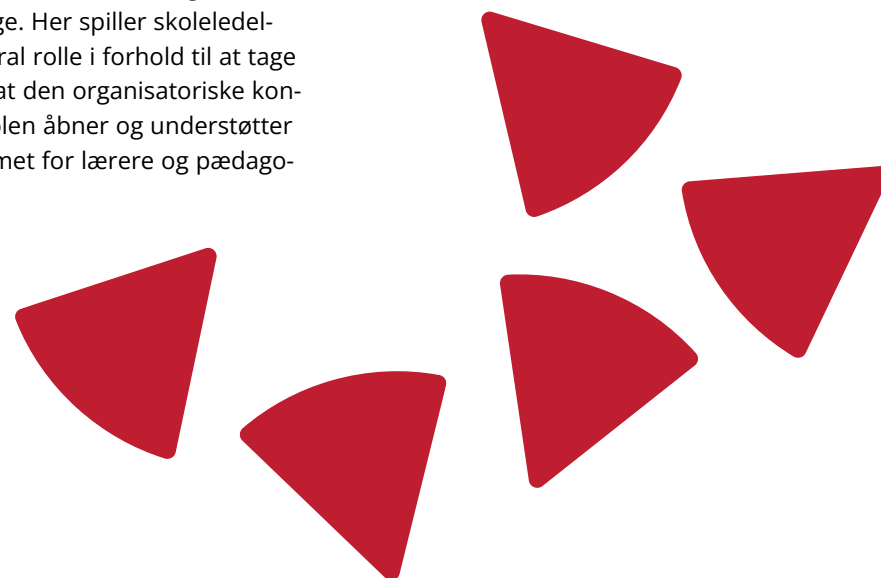
Den bedste håndtering er forebyggelse, men nogle gange går tingene galt, og man står midt i en tilspidset situation. Mange konflikter opstår ud af uenigheder kombineret med oplevelser af situationen som truende, uoverskuelig eller ydmygende. Når mange mennesker er sammen i sociale sammenhænge, er det uomgængeligt, at der en gang imellem opstår konflikter. Konflikter rummer dermed også et vigtigt læringspotentiale. Som nævnt i det tidligere afsnit er det vigtigt, at skolen har etableret et klart sæt af værdier, ordensregler og retningslinjer for arbejdet med at håndtere konfliktfyldte situationer.

Over årene er der udviklet og beskrevet en lang række af forskellige tilgange til arbejdet med konflikt håndtering. Kerneelementerne på tværs af de forskellige tilgange handler om at deeskalere eller nedtrappe situationen, at søge at skabe et rum, hvor parterne begge kan komme til orde, og at lytte til hinanden og anerkende hinandens perspektiv på situationen, som man står i. Formålet er, at man når frem til et sted, hvor man kan respektere, at der er forskellige opfattelser af den samme situation, og hvor man samtidig finder en fælles vilje til at finde en løsning, som er acceptabel for alle involverede.

Det er vigtigt at bearbejde konflikten på en måde, som er ordentlig for alle parter, og hvor man samtidig i fællesskab med eleverne søger at lære noget, der gør de deltagende klogere på dem selv, hinanden og situationen, fx gennem en øget indsigt i hinandens perspektiver. Nogle gange kan der være behov for, at man hjælper med at sætte ord på de underliggende interesser, behov eller følelser, som har været en drivkraft bag de handlinger, der eventuelt har været en del af konflikten.

På nogle skoler vil det kræve en kulturforandring at gå så aktivt ind i arbejdet med trivsel og konflikter, og nogle steder vil det også være nødvendigt at omprioritere ressourcer og ændre arbejdsgange. Her spiller skoleledelsen en central rolle i forhold til at tage ansvar for, at den organisatoriske kontekst på skolen åbner og understøtter handlerummet for lærere og pædagoger.

Hvis der har været mere voldsomme konflikter mellem eleverne, eller hvis konflikterne har stået på over en længere periode, vil der ofte være et behov for at hjælpe en eller flere elever tilbage i fællesskaberne. Nogle gange har de andre elever trukket sig og kan fx forsøge at beskytte sig selv og hinanden ved at lægge afstand til en eller flere elever. Det kan blive et selvstændigt problem, da det kan være en uoverstigelig vanskelighed for et barn at flytte på en sådan marginaliseret eller negativ position i børnefællesskaberne.

Inspiration til handleveje

■ Klassefællesskabet

I klassefællesskabet kan man introducere konfliktrappen som et fælles refleksionsgrundlag. Formålet er at åbne et rum for fælles refleksion over, at konfliktfyldte situationer er en naturligt forekommende ting, og at man kan forholde sig reflekterende til, hvordan man håndterer disse situationer. Dermed kan man over tid få opbygget en konstruktiv konfliktkultur og viden om, hvordan man bevæger sig ned ad konfliktrappen.

Der findes en mængde materialer, man kan inddrage i forhold til at understøtte, at eleverne tilegner sig strategier og et sprog til at håndtere konflikter og uenigheder, se fx EMU-portalén.

Konfliktrappen – her fra Skole og Forældre (2017).

Konfliktmægling

Som lærer eller pædagog kommer man ofte til at skulle mægle i en konflikt uden at have set, hvad der er foregået, fx efter et frikvarter, når en klasse kommer ind. Her er de vigtigste principper, at man:

1. Hjælper parterne med at fortælle om situationen. Man kan stille opfølgende spørgsmål omhandlende det bagvedliggende behov bag en handling.
2. Sammenfatter og tjekker, at det er forstået korrekt.
3. Understøtter, at alle parter lytter, ikke afbryder, tager de forskellige fortællinger alvorligt og søger at forstå den anden parts perspektiv og intention.
4. Ikke tager parti og sørger for at være respektfuld over for alle parter.

5. Overvejer i fællesskab, hvad der kan være en god løsning og aftale. Det kan være nødvendigt at generalisere situationen til en type af situation, som man laver aftaler om, i stedet for den konkrete hændelse.

■ Ressourcefokuseret genoprettende indsats

En tilgang til at hjælpe en elev tilbage i fællesskabet består i at understøtte, at de andre elever får øje på uproblematisk og positive sider hos eleven. Man kan fx udvælge og rammesætte aktiviteter, så de andre elever får nogle uproblematisk og positive erfaringer med at være sammen med eleven, fx aktiviteter, som eleven er god til, eller som omhandler nogle områder, hvor eleven har mange ressourcer eller en stor interesse. I klassedialogerne, som er beskrevet ovenfor, kan man også efterbehandle konflikterne ved at drøfte forskellige fortællinger om

konflikterne og situationerne. Formålet kan her være at få parterne til at anerkende, at der er forskellige historier om situationerne, hvilket kan åbne for et andet syn på eleven eller eleverne, som står i en marginaliseret position.

Det sociale reparationsarbejde angår også forældrene, hvor det kan være væsentligt fx at fortælle opfølgende om arbejdet med den problematiske adfærd på et forældremøde, herunder hvordan man pædagogisk arbejder på at hjælpe eleven tilbage i fællesskabet gennem positiv deltagelse. Forældrene kan spille en stor rolle i dette arbejde ved at understøtte fx legeaftaler og kan have brug for at få indblik i personalets erfaringer med rammesætning af aktiviteter.

Vil du vide mere?

- I "Pilotevaluering af mellemformer" 120 ff beskrives tilgange og eksempler på pædagogiske arbejdsprocesser, som har til formål at hjælpe elever tilbage i fællesskabet efter voldsomme episoder. Det drejer sig bl.a. om at understøtte, at de andre elever får øje på ressourcer og styrkesider hos den marginaliserede elev. [VIVE - Pilotevaluering af mellemformer](#)
- Lund og Winslade 2024 beskriver i deres bog om restorativ praksis en række tilgange til konfliktbearbejdning. Lund, G. E. og Winslade, J. (2024). *Restorativ praksis: Stærkere fællesskaber i skolen*. Dafolo.
- På EMU-portalen kan man tilgå en række ressourcer til teamets og skolens arbejde med konflikthåndtering. [EMU - konflikthåndtering](#)
- Skole og forældre 2017: Konflikttrappen. Kan tilgås på: <https://www.skole-foraelldre.dk/artikel/konflikttrappen>

Tilbagevendende konflikter og voldsomme hændelser

Refleksionsspørgsmål til teamet

Hvordan handler vi som skole og som team, hvis der er tilbagevendende eller voldsomme konflikter mellem eleverne? Hvordan inddrages ledelse, ressource team, evt. PPR, SSP mv.?

Hvis det drejer sig om en mindre gruppe af elever eller enkeltelever, hvordan inddrages forældrene da?

Hvordan informerer og inddrager vi den brede forældregruppe på en ordentlig og produktiv måde?

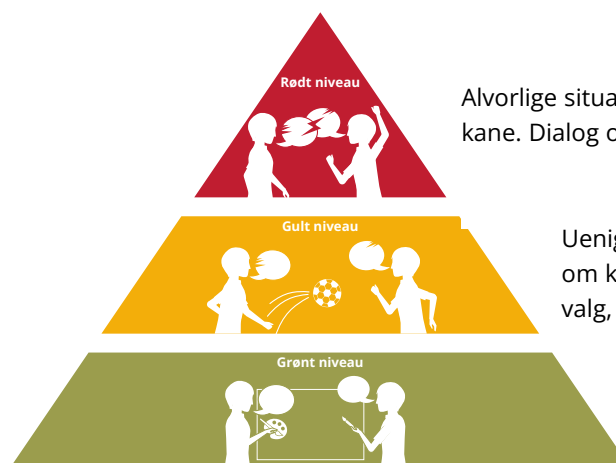
Skolen skal have udarbejdet et sæt ordensregler og et værdiregelsæt og kan som en del af dette have udarbejdet et beredskab med en plan for håndtering af voldsomme episoder (BEK nr. 1551 af 03/12/2024). Arbejdet med at håndtere konflikter vil altid bero på en konkret vurdering af, hvad der er mest hensigtsmæssigt i den pågældende situation. Det kan være hensigtsmæssigt at skelne mellem forskellige niveauer af konflikter, jf. fx konflikttrekanten nedenfor, som angiver konfliktniveauerne med rød-gul-grøn.

Hvis der opstår større eller tilbagevendende konflikter, som får en mere alvorlig karakter (det røde niveau), er der behov for akut håndtering og akut hjælp. I disse situationer vil der ofte

være brug for andre redskaber i forhold til at efterbehandle konflikten, da kommunikation med parterne i situationen kan være meget vanskelig. Opstår der voldsomme episoder, er det helt centralt, at man som skoleorganisering formår at efterbehandle situationen, så man kan forebygge gentagelser.

Er en risiko for voldsomme hændelser og tilbagevendende fysiske konflikter relateret til en specifik gruppe eller til enkeltelever, vil indsatserne ofte have en mere indgribende karakter. Her bør man som team involvere ledelsen samt efter en konkret vurdering eventuelt PPR og SSP. Ligeledes er det centralt at inddrage forældre, når der er voldsomme eller tilbagevendende konflikter

blandt eleverne. Det gælder i særlig grad forældrene til de involverede elever, herunder hvis der er behov for at indgå aftaler. I disse sammenhænge kan forældrene både bidrage med vigtig viden om barnet og barnets situation samt bidrage til at finde løsninger og nedtrappe konfliktfyldte situationer. Information til forældrene gælder også den brede forældregruppe, som informeres på en hensigtsmæssig måde. Forældreinddragelse samt information til den bredere forældregruppe kan med fordel ske ud fra de principper og med afsæt i de drøftelser, man har haft på forældremøder, før de konfliktfyldte situationer opstod, således at man har en fælles grund at stå på og nogle principper at henvise til.

Konflikttrekanten

Alvorlige situationer med stærke spændinger og evt. vold, trusler og chikane. Dialog om konflikten er svær og ofte umulig i selve situationen.

Uenighed og skænderier med anspændthed og ubehag. Dialog om konflikten er mulig, men ofte vanskelig i situationen. Ordvalg, anklager, tonefald og kropssprog kan eskalere konflikten.

Mindre uenigheder, som ofte kan løses uden stærke spændinger mellem parterne. Konstruktiv dialog om konflikten er mulig i situationen.

Inspiration til handleveje

- Teamet, som arbejder med klassen eller årgangen, bør dele observationer og reflektere i fællesskab, hvis man vurderer, at der er risiko for tilbagevendende konflikter og voldsomme episoder, så man så vidt muligt kan gribe situationerne, før de opstår.
- I den akutte håndtering af voldsomme episoder drejer det sig om at nedtrappe konflikten. Hvis det er absolut påkrævet, bør man afværge episoden med så nænsomt nødværge som overhovedet muligt. Tilkald kolleger, som kan hjælpe, samt ledelsen.
- Hvis en kollega er voldsramt, bør man om muligt følge kollegaen væk fra situationen og til et andet lokale. Kontakt om muligt ledelsen og evt. familien. Yd grundlæggende krisehjælp og psykisk førstehjælp (Arbejdstilsynet, 2024). Sørg for ro, tryghed og nærhed. Spørg ind til den konkrete situation, og vær forberedt på følelsesmæssige udbrud. Lad ikke kollegaen være alene og tilkald efter behov yderligere hjælp.
- Det gælder både for det barn, som er voldsramt, og for det barn, som har reageret voldsomt, fx ved at udøve vold, at man om muligt bør følge barnet væk fra situationen og til et andet lokale – alternativt kan man føre de andre børn ud af klassen/væk fra situationen. Yd grundlæggende krisehjælp og psykisk førstehjælp. Sørg for ro, tryghed og nærhed. Spørg ind til den konkrete situation, og vær forberedt på følelsesmæssige udbrud. Lad ikke barnet være alene. Tilkald efter behov yderligere hjælp. Kontakt familien.
- Håndter de øvrige elever, som har overværet episoden. Skab overblik og ro, og tal situationen igennem. Undersøg flere sider af sagen. Skab tryghed i forhold til, at der er taget hånd om situationen.
- Afklar, hvordan resten af dagen skal forløbe, herunder fx hvordan eleverne kommer tilbage til klassen, samt hvordan den eventuelt voldsudsatte elev om nødvendigt skærmes mod kontakt til den elev, som har reageret voldsomt, alt afhængigt af episodens karakter.
- Situationen efterbehandles på et tidspunkt, hvor teamet, ledelsen samt evt. ressourcecenter er samlet, og der er ro og tid til refleksion. Målet er fælles viden og fremadrettede aftaler, som kan forbedre læringsmiljøet på skolen og medarbejdernes arbejdsmiljø. Hvis der er risiko for gentagelse af voldsomme hændelser, kan man som en vej til at skaffe overblik over situationen udfylde et skema i forhold til trivsel, herunder hvilke situationer der opleves som frustrerende, og hvordan man pædagogisk kan arbejde i forhold til disse situationer.
- Kommuniker om hændelsen til øvrige kolleger, elever og forældre. Det kan være hensigtsmæssigt også at kommunikere om de generelle retningslinjer i forhold til skolens arbejde med konflikter for at rodfæste og placere episoden i en kontekst.
- Ledelse og medarbejdere registrerer hændelsen og vurderer, om der skal træffes tiltag, jf. bekendtgørelsen om fremme af god orden i folkeskolen, underretningspligt og anmeldelse.
- Om nødvendigt træffer ledelsen foranstaltninger til opfølgende psykologisk krisehjælp og debriefing.

Vil du vide mere?

- Se Børne- og Undervisningsministeriets side om Fremme af god orden i folkeskolen [Fremme af god orden i folkeskolen | Børne- og Undervisningsministeriet](#) samt bekendtgørelsen (BEK nr 1551 af 03/12/2024) herom [Bekendtgørelse om fremme af god orden i folkeskolen](#)
- På EMU-portalens er en udfoldet beskrivelse af inspiration til arbejdet med konflikter på de forskellige niveauer tilgængelig. [EMU materiale om konflikter](#)
- Arbejdstilsynet har lavet en side om bl.a. principperne i psykisk førstehjælp. [Førstehjælp - Arbejdstilsynet](#)
- Silkeborg kommunes side om magt i skolen, herunder gennemgang af regler og vejledning til bl.a. skoleledelsen: [Silkeborg kommune om bl.a. nødret og nødværge](#)
- Social- og boligstyrelsens side om registrering og indberetning: [Om registrering og indberetning](#)
- Styrelsen for undervisning og kvalitet har lavet en materialepakke om grænseoverskridende adfærd: [Arbejdet med grænseoverskridende adfærd - STUK](#)

Efterbehandling for personale og ledelse

Refleksionsspørgsmål til teamet

Hvad gør vi som personalegruppe og som skoleledelse, når der har været en voldsom episode?

Hvordan tager vi hånd om den eller de involverede, yder omsorg og får episoden talt igennem?

Hvad og hvordan lærer vi af episoden, så vi kan være bedre klædt på til at håndtere tilsvarende episoder?

Skoleledelsen spiller en central rolle i forhold til skolens arbejde med konflikter på alle niveauer. I forhold til konflikter og voldsomme hændelser på konflikttrekantens røde niveau er det vigtigt, at ledelsen etablerer et trygt rum, hvor personalet i fællesskab kan evaluere og efterbehandle situationerne med tid og plads til fælles refleksioner over fremadrettede handlemuligheder og omsorg for de medarbejdere, som har været tæt på eller involveret i voldsomme episoder.

Som tidligere nævnt er det centralt, at der forud for voldsomme episoder er udarbejdet et beredskab med nogle centrale principper for, hvordan situationerne skal håndteres. I mange situationer kan ledelsen facilitere drøftelserne både for at yde den nødvendige omsorg og støtte og for at være tæt på de fremadrettede beslutninger om, hvordan man skal handle i det videre forløb.

Inspiration til handleveje

Hvis der har været voldsomme episoder eller tilbagevendende konflikter, bør ledelse og personale i fællesskab tale situationen igennem. Dette er bl.a. centralt i forhold til at informere beslutninger om, hvilke tiltag man fremadrettet skal arbejde med. Man kan fx lade sig inspirere af eller anvende Københavns Kommunes "Trivselsskema" til fælles registrering og dialog omkring situationerne samt et "Aftaleskema", hvor man i fællesskab kan formulere og nedfælde aftaler om den videre vej frem. Skemaerne kan udfyldes online (se links i den røde boks på næste side). I Trivselsskemaet taler man bl.a. følgende igennem:

- Hvordan var situationen forud for hændelsen, og hvilke situationer ser generelt ud til at være forbundet med et forhøjet stressniveau for eleven eller elevgruppen?
- Hvordan er det sociale samspil mellem eleverne? Er der fx mobning eller et generelt forhøjet konfliktniveau, som man skal handle i forhold til?
- Hvordan er elevens eller elevgruppens typiske reaktionsmønstre og handlestrategier til at håndtere presede situationer?
- Hvordan er arbejdsmiljøet på skolen, og hvad skal der til for at sikre tryk og trivsel for medarbejderne?

Som en del af efterbehandlingen kan det også være hensigtsmæssigt at drøfte de strukturelle forhold, som i nogle situationer kan have en væsentlig indflydelse på konfliktniveauet på skolen. Det kan bl.a. dreje sig om:

- Organiseringen af frikvarterer og pauser. Er det en del af baggrunden for de genkommende konflikter, at pausernes organisering stiller for store krav til elevernes evne til at selv-organisere lege og fællesskaber?
- Organiseringen af undervisningen. Er det en del af baggrunden for genkommende konflikter, at nogle elever sidder i overkrav i undervisningen med for lav adgang til hjælp og støtte? Er der fx brug for tættere støtte i en periode med en flervoksenordning, eller at en elev i en periode modtager ekstra støtte i en holddannelse?

- Organisering og indretning af klasselokaler og andre fysiske rum på skolen. Er det en del af baggrunden for genkommende konflikter, at der er behov for mulighed for at opdele klassen i undervisning eller frikvarterer? Eller at nogle elever udrættes og har brug for at kunne trække sig i en kortere periode? Eventuelt til en afskærmet arbejds- eller pauseplads eller til et andet lokale på skolen.

Vil du vide mere?

- Se Københavns Kommunes hjemmeside om tilgang til at kortlægge, reflektere over og fremadrettet forebygge voldsomme hændelser og konflikter. [Arbejdsmiljø København konflikthåndtering](#), hvor et trivselskema også kan tilgås til registrering, refleksion og efterbehandling [Trin 1 - Trivselskema.docx](#) samt et aftaleskema til at nedfælde aftaler [Trin 2 - Aftaleskema.docx](#)

Arbejdet med forståelse, mestring og alternative handlestrategier

Refleksionsspørgsmål til teamet

Hvordan arbejder vi som team med situationer, hvor der er genkommende konflikter, som bl.a. ser ud til at handle om fastlåste handlemønstre hos en eller flere elever?

Hvordan kan vi understøtte, at elever tilegner sig en bedre forståelse og anderledes handlestrategier i situationer, som ofte ender i konflikter?

Arbejdet i samtaler med klassen kan betragtes som et fortløbende arbejde med, hvordan det sociale fællesskab håndterer og mestrer forskellige typer af konfliktsituationer, som opstår. I dette afsnit vil vi beskrive et andet aspekt, nemlig arbejdet med individuelle elevers mestringsstrategier i situationer, som ofte ender i konflikter.

Her er der altså tale om en mere individfokuseret indsats, men det er fortsat centralt at pege på, at ingen adfærd bør ses isoleret fra den kontekst, som den udspiller sig inden for, og at omgivelserne altid har central betydning. Det kan nogle gange være nødvendigt at støtte elever i at udvikle nye forståelser af sig selv og andre samt nye handlestrategier for herigennem at understøtte deres deltagelse i klassens sociale fællesskaber. De forskellige arbejds måder kan desuden supplere hinanden. Fx kan læreren eller pædagogen i nogle situationer starte med at arbejde med fx spejling af de direkte involverede i en konfliktsituation, hvorefter man på et senere tidspunkt kan tage en fælles snak med hele klassen.

Inspiration til handleveje

Anerkendelse og spejling

Anerkendelse og spejling er pædagogiske tilgange, som over tid kan bidrage til at understøtte elevernes selvrefleksivitet og kapacitet til at mærke sig selv, også i tilspidsede situationer. Arbejdet med disse tilgange kan dermed være en forudsætning for at åbne op for nye handlemuligheder. Når man anerkender og spejler et barn, søger man at sætte sig ind i og sætte ord på barnets indre tilstand. Eksempler på spejlende sætninger kan være "Måske bliver du ked af det, når din ven siger sådan" eller "Det kan være, at du blev vred og bange, fordi han stod så tæt på dig og råbte". I og med at indre tilstande ikke lader sig direkte aflæse, er spejlingen at betragte som et tilbud om eller en fortolkning af, hvad der er på spil – man holder verbalt et spejl op for barnet for at støtte det til at se sig selv tydeligere. Man bør altid være åben over for, at spejlingen dermed også kan risikere at være et fejlskud, eller at barnet reagerer med modstand mod den konkrete spejling. Det er helt i orden og på sæt og vis en del af tilgangen, idet det ofte vil give anledning til, at barnet korrigerer og kommer med et andet bud på,

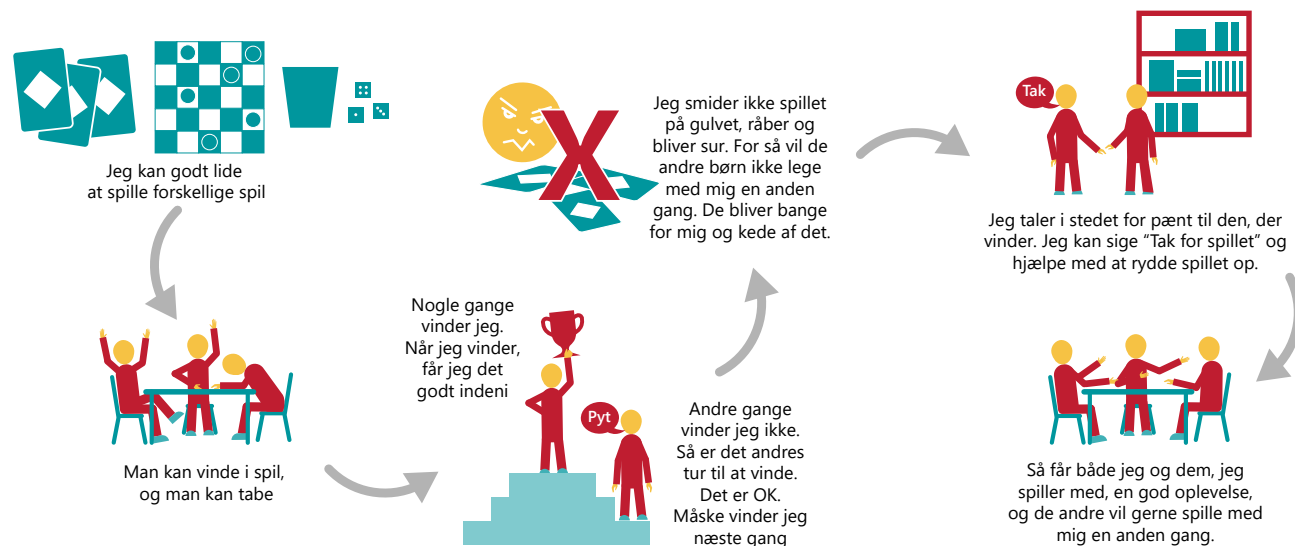

hvad der er på spil. Dette kan dermed være værdifuld information til den voksne såvel som anledning til videre dialog om baggrunden for nogle genkommende problematiske handlinger. Det er centralt, at spejlingen sker i en ånd, hvor det drejer sig om at finde frem til en positiv forståelse af baggrunden for handlingen. De forskellige arbejdsmåder kan ofte supplere hinanden. For eksempel vil der være konflikt-situationer, hvor læreren eller pædagogen kan starte med at spejle de direkte involverede elever for efterfølgende at tage en fælles drøftelse.

Tydelig guidning og sociale historier

Nogle genkommende konflikter kan delvist bunde i, at en elev tilgår en bestemt type af situationer på den samme måde igen og igen, og hvor det kan være nødvendigt at arbejde med elevens mestringsstrategier for at åbne nye handlemuligheder. For nogle elever kan det finde sted dialogisk og verbalt, hvor man taler om situationerne. Her har nogle brug for at generalisere situationerne ved fx at tale om andre, som ofte står i en bestemt type af situation, for at undgå at føle sig angrebet og dermed for at kunne reflektere over mulige

handleveje. Endelig er det for nogle elever produktivt, at man sammen udarbejder en social historie over typen af situationer, og hvordan man kunne handle mere hensigtsmæssigt. Nedenstående er et eksempel på en sådan social historie til en elev i indskolingen målrettet genkommende konflikter i spil-situationer.

Social historie udarbejdet af en klassepædagog. Grafisk bearbejdnig: VIVE.

Vil du vide mere?

- Lars Rasborg udfolder spejling som pædagogisk tilgang og kommer med en række konkrete eksempler til inspiration. Rasborg 2014, "Spejling og jeg-støtte. Metodeoversigt" (3. udg.), Forlaget ERT.
- Dressler og Obel (2017) beskriver i bogen "Vredeshåndtering for unge: forstå og håndter følelserne i fællesskab" en tilgang til at støtte unge til bedre forståelse af indre tilstande som en vej til at håndtere vrede og andre negative følelser.
- På EMU-portalen er der et materiale i forhold til, hvordan man kan arbejde med sociale historier. EMU - Sociale historier

Om inspirationshæfterne

Inspirationshæfterne er rekvireret og finansieret af VIBUS, Vidensenhed for børn og unge med særlige behov, ved Børne- og Undervisningsministeriet, og er udarbejdet af medarbejdere ved VIVE, VIA, UCN og Absalon. Ud over bidragydere, som fremgår af forfatterlisten, har lektor og ph.d. Anette Lisbeth Bentholt bidraget med input omkring arbejdet med bevægelse i skolen. Det samlede materiale er informeret af en række interviews, som blev gennemført i forbindelse med undersøgelsen "Særlige behov i skolen – En undersøgelse af forståelse, opdeling, organisering omkring og imødekommelse af særlige behov i skolen", hvor metode m.m. fremgår (VIVE, 2024):

- Kvalitative interviews med kommunale skolechefer og PPR-ledere samt PPR-medarbejdere i 6 kommuner
- Kvalitative interviews med skoleledere, lærere og pædagoger, forældre og elever på 11 skoler på tværs af 6 kommuner
- Kvalitative interviews med en række faglige eksperter inden for skoleområdet.

Disse interviews dannede grundlag for en første indkredsning af en række aktørers erfaringer med tiltag, fokuspunkter og arbejdsmåder i forhold til at skabe et mere inkluderende skolemiljø, hvor man bestræber sig på at imødekomme elevers forskellige behov for støtte. Desuden trækker hæfterne på litteraturkortlægningerne fra undersøgelsen, som i den videre arbejdsproces er suppleret med en række titler. Arbejdsprocessen er fulgt af medarbejdere fra VIBUS og STUK, som også har haft mulighed for at kommentere på materialet. Undervejs i arbejdsprocessen med materialet er der gennemført dialogmøder i to kommuner, hvor udkast af materialet er drøftet med forvaltningsmedarbejdere, konsulenter, skoleledere, lærere og pædagoger. Ligeledes har materialet været i eksternt review. Vi takker alle parter for betydningsfulde input og forslag. Materialet er internt kvalitetssikret og grafisk bearbejdet af VIVE.

Illustrationen af det kontekstfokuserede syn på børnene på side 4 er inspireret af Barbara Rogoff (1995). Observing sociocultural activity on three planes. I: Wertsch, J.V., Rio, P.D. & Alvarez, A. (red.), Sociocultural studies of mind (s. 139-164). Cambridge University Press.

© VIVE, 2025

Layout: Hedda Bank

e-ISBN: 978-87-7582-463-2

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd,

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K.

VIVE